

De bevrijding van Winterslag op woensdag 13 september 1944

Het laatste jaar van de Duitse bezetting en de aanloop naar de bevrijding

Vanaf 29 januari 1944 vestigde de 3te Kompanie van de 12 SS Panzer Regiment Division Hitlerjugend zich te Winterslag¹. Deze jonge tankeenheid stond onder bevel van SS Obersturmführer Rudolf von Ribbentrop², zoon van de Duitse oorlogsminister Joachim von Ribbentrop.

De 3te Kompanie bestond uit manschappen zonder frontervaring en hadden sinds 6 februari 1944 tien Panther-tanks ter beschikking gekregen van Generaloberst Heinz Guderian³.

De 12 SS Panzer Regiment Division Hitlerjugend verliet Genk in de eerste week van april 1944⁴.

SS Obersturmführer Rudolf von Ribbentrop

Op 13 september 1944 vertrokken Amerikaanse troepen vanuit Beringen via Zonhoven naar Winterslag. De betrokken gevechtseenheid bestond uit de A en C compagnies van de 82nd Reconnaissance Battalion, ressorterend onder het bevel van de 2nd Armored Division⁵.

Amerikaanse verkenners van Hell on Wheels in Zwartberg, 14 september '44

Op donderdagvoormiddag 14 september 1944 was Winterslag gezuiverd van Duitse achterhoedes.

¹ MARUT, A., Website Taskforceliberty : <https://www.taskforceliberty.be/wp-content/uploads/2021/12/De-oorlogsbelevissen-van-Alfons-Vanhees.pdf>

² Rudolf von Ribbentrop (°Wiesbaden-D, 11.5.1921 +Ratingen-D, 20.5.2019) had in februari 1943 als bij de Waffen-SS in Rusland gevochten als tankcommandant bij het Panzerregiment SS-Leibstandarte Adolf Hitler. In november 1943 kreeg hij de leiding over de derde compagnie bij de pas opgerichte 12 SS.PzRgt Division Hitlerjugend. In juni 1944 vertrok zijn eenheid naar Normandië.

³ BOGERS, L., Genk, 60 jaar na de bevrijding (1944-2004), Heidebloemke Genk, p. 37.

THIELENS, D., Website Taskforceliberty : [Hoog-bezoek-in-Genk.pdf \(taskforceliberty.be\)](https://www.taskforceliberty.be/Hoog-bezoek-in-Genk.pdf)

MARUT, A., Hooggeplaatste SS-figures op bezoek in Genk tijdens de lente van 1944, Bokkesprongen jg. 23 nr. 1/2017.

⁴ BOGERS, L., o.c., p. 39.

⁵ MARUT, A., Oorlogsherinneringen, Heidebloemke jg. 79 nr. 2/2020, p. 16.

Het verhaal van Lucien Oversteyns

Op vrijdagmiddag 23 december 2022 had ik een gesprek met Lucien Oversteyns, de laatste overlevende telg van zijn familie, over het einde van de Duitse bezettingsperiode in de mijntuinwijk te Winterslag.

Lucien werd als jongste van zes kinderen te Genk in 1938 uit het huwelijk van porion (mijnopzichter) Jules Oversteyns⁶ en Maria Juliana Sorton, afkomstig uit Lovenjoel bij Leuven. De oudere kinderen werden allen in de buurt daarvan geboren.

Wij mochten gebruik maken van de persoonlijke stamboomgegevens, verzameld door de gebroeders Cyriel en Lucien Oversteyns.

1 Justin°Lovenjoel, 1 mei 1919 +Spa, 1 maart 1989

2 Maria Germaine °Korbeek-Lo, 3 september 1922 +Bierbeek, 11 april 1931

3 Bertha °Bierbeek, 17 januari 1924 +Bilzen, 20 augustus 1993

4 Maurice °Bierbeek, 1 juli 1926 +Genk, 20 november 1973

5 Cyriel°Bierbeek, 30 mei 1933 +Genk, 18 juni 2017

6 Lucien °Genk, 21 mei 1938

Huidige huizenrij 1-3-5 Vijverstraat in de Eerste Cité te Winterslag © foto auteur, december 2022

'In 1944 was ik zes jaar oud en woonde samen met mijn familie in de Vijverstraat 3 te Winterslag. Naast ons woonde schoenmaker Dupont⁷ in huis nr. 1.

Sinds het begin van 1944 waren Duitse tanktroepen in Winterslag aangekomen, waarvan de manschappen in de jongensschool waren ingekwartierd.

De jongens moesten daarom les volgen in de meidjesschool. Onze oudere broer Maurice was toen 18 jaar en hij volgde de opleiding elektriciteit aan de vakschool op de Bret. Stiekem had hij zich aangesloten bij de weerstand. De Duitse tanks waren van het Panther-type (Panzer V) en die waren verspreid geparkeerd.

⁶ Jules Oversteyns (°Lovenjoel, 24.1.1899 +Genk, 10.5.1953) trouwde te Lovenjoel op 13.5.1922 met Maria Juliana Sorton (°Lovenjoel, 5.8.1898 +Genk, 22.5.1965).

⁷ Archief Heemkring Heidebloemke Genk, *Kiesregister mannen*, 1938.

Op het adres Vijverstraat 1 in Winterslag woonden sinds 1933 de gebroeders Dupont.

Pieter Desiré Dupont (°Herk-de-Stad, 31.8.1911) was mijnwerker.

Jozef Modeste Dupont (°Herk-de-Stad, 17.4.1916) was werkman, schoenmaker.

Maurice is op een dag stoutmoedig in een tank binnengedrongen die op de Nieuwe Kuilenweg stond. Hij had enkele lappen uit de zetels gesneden en het leder aan onze buurman schoenmaker Dupont bezorgd. Onze schoenen werden nadien door hem gratis gelapt of hersteld.

Panther tank met het nummer 304 aangebracht in rode verf, van tankcommandant Rudolf von Ribbentrop, gestationeerd nabij de Margarethalaan te Winterslag met Richtschutze SS-Unterscharführer Heinz Freiberg (°24.7.1924), maart 1944 uit : Die 3. Kompanie

's Morgens omstreeks 7 u liepen de nog zeer jonge Duitse tanksoldaten in pelotonkadans per rotten van zes, vanuit de jongensschool via onze straat door de Eerste Cité naar de Schemmersberg heide, waar dagelijks de fysieke trainingen plaatsvonden. Dit gebeurde 's morgens met ontbloot bovenlijf en een handdoek, zowel 's winters als 's zomers. In totaal waren er ongeveer 150 Duitse tanksoldaten betrokken⁸.

Ik heb eens een Panther-tank (45 ton) zien racen tegen een zwaardere Tiger-tank (55 ton) op de helling achter de jongensschool. De grond daverde ervan.

Onder aan de helling hadden de Duitse troepen in de grond versterkte stellingen gebouwd⁹, ondersteund met houten balken, zoals aan een frontlinie.

Op 11 september 1944 zagen we de Duitsers vertrekken met alle hebben en houden, op fietsen en met karren. Mijn broer Cyriel had toen van een afgedankte kinderkoets een stootkarretje gemaakt en hij nam me mee om een kijkje te nemen in de verlaten bunkers. Wij vonden er enkel achtergelaten documenten, waarvoor we geen interesse hadden.

Enkel een documentenhouder vonden we de moeite om mee te nemen.

Toen we even later nogmaals in een van de bunkers gingen kijken, werden we buiten opgewacht door een Duitse militair in zwart uniform, die een pistool in de hand had.

Hij sommeerde ons "Heraus kommen !"

Ik kreeg van hem een schop tegen mijn broek en Cyriel een slag tegen zijn hoofd, waardoor hij op de grond viel.

De geweldenaar stampte vervolgens met zijn zware laarzen op ons karretje dat zo tot schroot herleid werd. Dan riep hij met luide stem : "Nach Hause !"

Vliemensvlug maakten we ons uit de voeten.

⁸ X., Kompanie-Kameradschaft, Die 3. Kompanie, 12.SS.Panzerdivision Hitlerjugend, uitgave 1978. Er waren 4 Züge (pelotons), waarvan de eerste twee het eerst uitgerust werden met tien tanks. SS-Oberscharführer Kurt Mende was de onderrichter.

⁹ BOGERS, L., o.c., p. 37. Het Feldpostnummer van de 3de Compagnie te Winterslag was : 58696A. De Duitsers noemden de ondergrondse onderkomens *Stellungen*.

Op woensdag 13 september 1944 in de vroege namiddag hadden Cyriel en ik postgevat in het venster op de eerste etage en keken we uit in de richting van de spoorwegbrug aan de Noordlaan. Daar hadden de Duitsers een tankafweergeschut¹⁰ geplaatst langs het B-voetbalplein met de bedoeling om de aanrukkende Amerikaanse tanks te beschieten. Een Amerikaanse verkenningsvliegtuigje¹¹ cirkelde over Winterslag en gaf waarschijnlijk de coördinaten door aan de Amerikaanse verkenners, waarna al snel granaten op het Duits afweergeschut werden afgevuurd vanuit de richting van Zonhoven.

Piper L4 Grashopper (sprinkhaan) verkenningsvliegtuigje,
collectie gezusters Van Berwaer, Brussel

Onze oudste broer Justin, die blind was en daardoor ook een zesde zintuig ontwikkeld had, vond het tijd om te gaan schuilen bij onze buur. Schoenmaker Dupont had namelijk een versterkte kelder onder het huis, waarin wij allemaal plaatsvonden. Deze schuilkelder was voorzien van houten stutten, afkomstig van bomen die de bewoners van de straat hadden mogen afzagen langs de spoorwegberm aan het station van Winterslag.

Tien minuten later schokte de schuilkelder op zijn grondvesten van een zware ontploffing. Stofwolken vulden de ruimte en toen we buiten kwamen zagen we dat ons huis zwaar getroffen was door een granaatinslag.

Niemand was gekwetst, maar het huis was onbewoonbaar en de inboedel was verloren. Vader kon daarna wel een ander huis krijgen op de hoek van de Noordlaan met de Eikenlaan¹².

Ik vernam later dat drie jonge Duitse soldaten van de Hitlerjugend aan het afweergeschut uitgeschakeld waren en het leven erbij hebben gelaten en ook dat er twee soldaten gekwetst gevallen waren, die later aan hun verwondingen zijn overleden.

¹⁰ Het Duitse Flak-luchtafweerkanon van 88 mm (18/36) werd zowel ingezet voor luchtafweer met een bereik van 9 km hoogte, als voor horizontaal antitankgeschut met een doeltreffendheid van 14 km.

¹¹ De Amerikaanse artillerie-eenheden gebruikten een Piper L4 Grashopper vliegtuigje voor verkenningen op lage hoogte, met een waarnemer van de artillerie aan boord.

¹² Huidig huis Noordlaan 96.

Het Duits afweergeschut was een 88 mm Flak, dat zelfs geen schot had kunnen lossen¹³.

Dit Duits 88 mm kanon werd door de Amerikanen verplaatst naar de voorgevel van de meisjesschool aan het kerkplein in Winterslag, waar het tot omstreeks 1948 is blijven staan.

Na de bevrijding brak er een epidemie uit in Winterslag van een besmettelijke kinderziekte die de “krets” werd genoemd¹⁴. We stonden vol met rode vlekjes op de huid en op ons hoofd, die een erge jeuk veroorzaakten. Bij de Zusters van Liefde in de mijnkliniek kregen we verzorging met een wit poeder, dat genezing moest brengen”.

De Duitse bedieners van het 88 mm Flak kanon in Winterslag

Via Guy Cardinaels, educatief medewerker bij het Duits militair kerkhof te Lommel¹⁵, ontvingen we op 10 januari 2023 een lijst van negen Duitse militairen die op 13 september 1944 sneuvelden en een tijdelijk graf kregen in Genk. Onder hen vier grenadiers van *Batallion 306*, die in aanmerking komen als slachtoffers bij de Amerikaanse aanval op de 88 mm Flak site in Winterslag. Hun eenheid was de *St. Kompanie Grenadier Ersatz und Ausbildung Batallion 306*¹⁶ :

Erich Dekozinski (°Berlijn, 7 juli 1914), *Obergrenadier*;

Paul Miltenburger (°Duisburg-Hamborn, 28 juli 1921, *Grenadier*;

Edmund Wieszczyzynki (°Homborg-Hochheide, 2 november 1913, *Grenadier*.

Leo Natscheke (Altenessen, 30 september 1918, *Gefreiter*;

¹³ BOGERS, L., *Genk, 60 jaar na de bevrijding (1944-2004)*, p. 56, Heidebloemke.

¹⁴ Mail dd. 28.12.2022 van dr. Jules Geraerts. De “krets” was de volksnaam voor de aandoening wind- of waterpokken, een besmettelijke virale infectie (varicella).

¹⁵ *Deutsche Kriegsgräberstätte, Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge*, Dodenveldstraat 30, Lommel.

¹⁶ Website Axis [Sturmgeschütz-Ersatz u. Ausbildungs-Abteilungen \(axishistory.com\)](http://www.axis-history.com)

Collateral damage in de Tweede Cité

Tijdens beschietingen in de namiddag van 13 september 1944 te Winterslag sloeg een Amerikaanse blindganger van een artilleriegranaat¹⁷ eveneens in op een huis op de Tweede Cité. Het huis van de familie Glowacki in de *IJzerenwegstraat* 18 (huidige Spoorwegstraat) werd getroffen, waarbij de 53-jarige medebewoner Michael Slachetka¹⁸ aan zijn linkerbeen werd gekwetst. Na de eerste verzorging door een Amerikaanse legerarts, werd hij gehospitaliseerd in de André Dumontklike te Waterschei¹⁹.

Pelagia Michalak (links) en Michael Slachetka (rechts) met een nichtje, collectie Felix Soltysiak

De oorlogsschadedossiers bevinden zich in het Rijksarchief te Hasselt en kunnen daar ingezien worden.

© Alex Marut

Genk, 14 januari 2023

¹⁷

¹⁸ MARUT, A., *Oorlogsherinneringen*, Heidebloemke jg. 79 nr. 2/2020, p. 6.
Michaël Slachetka (°Herne-D, 21.9.1891), getrouwd met Pelagia Plocinik-Michalak.

¹⁹ Archief Politie Genk, politierapport nr. 181 dd. 27.1.1945.

MARUT, A., *Het verdriet van Genk*, Heidebloemke jg. 78 nr. 3/2019, p. 32.